



Esther Stob en Nima Bosker, leerlingen van 2A van De Vinkenborgh in Groningen. Foto: Connie Raijmakers.

Verhalen schrijven is spannend

Leerlingen uit de tweede klas van De Vinkenborgh, een school voor vmbo in de stad Groningen, schrijven met elkaar spannende verhalen. Omdat te bereiken heeft Wia Remkes, docent Nederlands, samen met Connie Raijmakers-Volaart van het Etoc (Expertisecentrum taal, onderwijs en communicatie), een lessenserie ontwikkeld waarin het bevorderen van interactie en samenwerken van leerlingen belangrijke elementen zijn. Wia Remkes doet verslag van haar ervaringen.

Wia Remkes en Connie Raijmakers

Sinds 2000 neemt De Vinkenborgh, een school voor vmbo in de stad Groningen, deel aan het project Taalbeleid Voortgezet Onderwijs. Op een viertal vmbo-scholen wordt onder begeleiding van het Expertisecentrum taal, onderwijs en communicatie (Etoc) en het Advies- en begeleidingscentrum voor het onderwijs in Groningen (ABCG) het taalbeleid verder ontwikkeld.

Taallijnen

In het schooljaar 2002-2003 startte ik met de nieuwe methode *Taallijnen* (Malmberg) in klas 2A. Daarin zitten vooral leerlingen van basisberoepsgericht niveau, een enkeling kan ook het kaderniveau aan. In *Taallijnen* wordt veel aandacht besteed aan begrijpend lezen. De methode biedt de leerlingen houvast bij het schrijven van een tekst. Dit leren de leerlingen door het toepassen

van de vijf W-vragen (wie-wat-waar-wanneer-waarom) en de H-vraag (hoe). Dat is belangrijk, omdat de leerlingen een schrijf/leesdossier aanleggen.

Taallijnen is op zich een goede methode, maar is toch soms wel wat veel van hetzelfde: weer lezen, weer opzoeken, weer verklaren, weer in tweetallen overleggen enzovoorts. Ik had behoefte aan meer variatie in werkvormen. Bovendien wilde ik in klas 2A ook het samenwerkend leren meer gestalte geven. Mijn gedachten gingen uit naar een project waarin leerlingen goed leren samenwerken, maar tegelijkertijd ook goed leren schrijven. Zou het leuk zijn om de leerlingen in groepjes een boekje te laten maken met een spannend verhaal? Ik ging met mijn nog vage ideeën naar Connie Raijmakers-Volaart (Etoc). Ze reageerde meteen enthousiast.

De lessenserie

Al na korte tijd hadden Connie en ik de globale opzet van leerdoel en leerstof op papier, die we uitwerkten tot een

lessenserie bestaande uit acht lessen. Ik kopieerde alle benodigde schrijf- en leestips uit de methode op blauw papier. We hebben ervoor gekozen de lessen en de tips op losse, gekleurde bladen te zetten om het voor de leerlingen wat overzichtelijker te maken. We werkten met blauw voor de tips en met geel voor de lesopbouw. Connie vond op de website van Jacques Vriens <www.jacquesvriens.nl> Tien tips om een verhaal te schrijven en die kwamen ook op blauw papier. We maakten groepjes van drie leerlingen. Elk groepje ging een boekje schrijven dat drie hoofdstukken moest bevatten. Dit viel toevallig mooi samen met de drie-eenheid 'inleiding-kern-slot'.

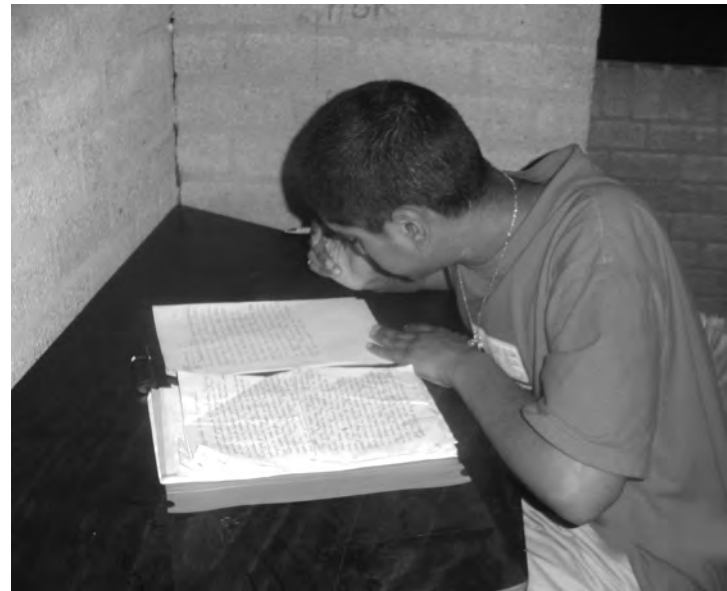
De eerste lessen besteedden we aan de uitleg en groepsindeling, de volgende lessen gebruikten we voor het schrijven en verbeteren en de laatste lessen waren bedoeld voor de buitenkant en de inhoudsopgave. Ook stelden we een beoordelingssysteem op voor het eindresultaat. Bij de beoordeling voor een cijfer gaven we punten voor kenmerken als: uitnodigend om te lezen, aantrekkelijk om te zien, 5 x W-H, titels, spelling. Sommige punten werden door de docent toegekend en andere door de leerlingen.

We vroegen ons af of alle leerlingen zelfstandig een verhaal zouden kunnen schrijven. Misschien hadden ze wat meer hulp nodig. Daarom maakten we hulpverhalen en beginzinnen. Maar helaas voor de leerlingen niet gratis. Als leerlingen hulp wilden, kostte dat wel punten. De lessenserie werd gekopieerd en elke les werd op een geel blad gezet.

Start

De leerlingen konden zich niet meteen iets voorstellen bij het schrijven van een boek. Veel vragen hadden ze ook niet. Toen de grote dag aanbrak, deelde ik de twee blauwe papieren uit en we vergeleken de schrijftips van Jacques Vriens met de tips uit het boek. Daarna gaf ik ze het blad met les 1. We bespraken de bedoeling van de lessen en het puntensysteem. Ik hoor nog enkele leerlingen roepen dat ze zeker geen punten zouden kopen. Dat was hun eer te na. Tot slot werden er groepjes van drie gevormd en moest elk groepje gaan nadenken over een verhaal.

In de volgende les werd lesblad 1 ingenomen en vervangen door het lesblad van les 2. Veel leerlingen waren met de nodige reserve begonnen, maar al in les 2 waren ze bijna allemaal vol overgave bezig om personen en gebeurtenissen te beschrijven, met steekwoorden een sfeer neer te zetten en beginzinnen en hoofdstuktitels te bedenken. Ze moesten wel samenwerken en niet in hun eentje het hele verhaal bedenken. In de volgende lessen werden de hoofdstukken geschreven. Leerling 1 schreef



Ganesh Nanhu, leerling van 2A van De Vinkenborgh in Groningen. Foto: Connie Raijmakers.

thuis hoofdstuk 1 en las dat de volgende les voor. De andere twee leerlingen luisterden en samen verbeterden ze wat nodig was. Het voorlezen is belangrijk, want dan hoort de leerling wat er niet goed is. Al doende kwamen ze er ook achter dat hoofdstukken wel op elkaar moeten aansluiten. Ze hadden de gebeurtenissen per hoofdstuk zo ongeveer op papier, maar als je veel fantasie hebt, wil zo iets wel eens een eigen leven gaan leiden en eindigt het hoofdstuk anders dan afgesproken. Elke les wisselden we de gele lesbladen in voor een volgende. Uiteindelijk was alles geschreven en herschreven en kwam de afwerking.

Problemen

Je kunt het nog zo mooi bedenken, maar de zaken lopen toch vaak anders dan gedacht. Niet elke leerling was op tijd met het schrijven van zijn of haar hoofdstuk. Dan liep de volgende leerling meteen vast, want hoe eindigde het vorige hoofdstuk? De volgende schreef het hoofdstuk dan alvast met behulp van de per hoofdstuk beschreven gebeurtenissen. Later werden dan nog verbeteringen aangebracht. Als door ziekte een leerling niet op tijd was, hadden de teamgenoten daarvoor wel begrip. Er waren ook enkele leerlingen die het wel best vonden en het schrijven toch vooral aan de anderen overlieten. Na overleg besloten we bij de beoordeling wat meer gewicht aan de individuele inzet te geven. Hier had iedereen vrede mee.

Afwerking

In de afwerking ging meer tijd zitten dan gepland. We hadden les 7 voor het maken van de inhoudsopgave en

van de voor- en achterkant van het boek bestemd. De leerlingen wilden dat het boek er ook 'echt' ging uitzien. Daarom waren we drie lessen bezig met overleggen, tekenen, opnieuw typen (maar nu op kleiner boekformaat), kopiëren, alle vellen op boekmaat snijden en boekklon plakken om de omslag. Tot slot zette iedere leerling zijn eigen boek in elkaar.

In de laatste les werd er uit de werken voorgelezen. De eerste leerling van een groepje las de achterkant zodat je een idee had waar het over ging, de tweede las de spannendste fragmenten en de laatste van het groepje liet het boekje even rondgaan. Ik moest deze fase helaas inkorten. Ik had er maar één les voor staan en kon niet vermoeden dat er zo graag voorgelezen zou worden!

Evaluatie

Ik kwam bij bepaalde onderdelen tijd tekort. Sommige taken kostten meer tijd dan voorzien. Bovendien liep door de winterse griepgolf een aantal leerlingen achter. Een extra inhaalles was wenselijk. We hebben de lessenserie aangepast zodat die nu uit totaal twaalf lessen bestaat. Ook de beoordeling is bijgesteld. De groepsleden mogen een vastgesteld aantal punten verdelen voor de samenwerking en de inzet

Hoe vonden de leerlingen het schrijfproject? Ik had al gemerkt dat de meeste leerlingen het interessant en spannend hadden gevonden. Maar beantwoordde het project aan zijn doelstellingen, namelijk een goede tekst met een kop en een staart kunnen schrijven?

We hielden een kleine enquête onder de leerlingen. Die bevestigde in grote lijnen de indruk die we al hadden. De meeste leerlingen vonden het geweldig om een verhaal te schrijven. Ze vonden schrijven leuk! Ook hadden ze een aantal voor- en nadelen van het samenwerken ontdekt. Doe ik het weer?

Ook dit jaar ben ik weer gestart met het schrijfproject! De nieuwe klas 2A heeft weliswaar een uur minder voor Nederlands, maar met wat schrappen hier en daar moet het lukken. Van het project leren ze meer over lezen en schrijven dan van alle oefeningen uit het boek bij elkaar, ondanks de kwaliteiten van dat boek. Ze leren ook heel goed wat er beter kan bij het schrijven en het samenwerken. Bovendien hebben ze een eindproduct in handen, iets om thuis te laten zien, iets om trots op te zijn. ■

Expertisecentrum Taal, onderwijs en communicatie, Postbus 716 9700 AS Groningen, <<http://odur.let.rug.nl/etoc/>>.

Advies- en Begeleidingscentrum voor het onderwijs in Groningen, Postbus 3101 9701 DC Groningen, <www.abcg.nl>.

Platform Taalgericht Vakonderwijs: <www.taalgerichtvakonderwijs.nl>.

Blokkendoos of taalbad

Kort na ons themanummer over versterkt talen- en tweetalig onderwijs (tto) ontvingen we een opinieartikel van Erik Kwakernaak. Hij schrikt daarin niet terug voor krasse termen als 'de doodsteek voor het vreemde-talenonderwijs' en 'een brevet van onvermogen'. In de praktijk van alledag gaat vreemde-talenonderwijs, zo betoogt hij, vaak over de taal en maar voor een klein deel in de vreemde taal. Daar trapt hij op gevoelige tenen: is tto niet juist bedoeld om onderwijs in de vreemde taal te geven en wel voor tenminste de helft? En bij voorkeur door native speakers? Verder gaat hij in op de basis van vreemde-talenonderwijs en de 'blokkendoosdocent'. De redactie nodigt u uit te reageren met een ingezonden brief. Doet u dat naar <vlit@wxs.nl>. Wij zijn benieuwd naar uw reactie.

Erik Kwakernaak

Het tweetalig onderwijs (tto) grijpt om zich heen in Nederland, onder het motto: dompel de leerlingen onder in een vreemde-taalbad. Als je maar zorgt dat het ergens over gaat en de vreemde taal communicatiemiddel is, gaat het taalleerproces vanzelf. Is dat niet de doodsteek voor het vreemde-talenonderwijs? Of tenminste een brevet van onvermogen voor een vreemde-talenonderwijs (vto) dat vaak bijna alleen *over* de vreemde taal gaat en maar voor een klein deel in de vreemde taal?

Vreemde-talenonderwijs en natuurmethode

Waarom eigenlijk vreemde-talenonderwijs? Je kunt een vreemde taal immers ook gewoon volgens de natuurmethode leren. Maak contact met sprekers van de vreemde taal, het best in hun eigen land, stort je in een taalbad en het leerproces gaat veel sneller dan in een vreemde-talenles.